

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

Красовська К, ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСТУПНОСТІ Й ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКАМИ ОСВІТИ	69
Кривоногова О.В., Паніна М.А. КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	72
Начинова О.В., Ганган А.С. РАННЯ ДІАГНОСТИКА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В КОРЕКЦІЇ РОЗЛАДІВ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	76
Начинова О.В., Георгієва В. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ НА ПОЧАТКОВІЙ ЛАНЦІ ОСВІТИ	79
Начинова О.В., Поплімах Ю. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ	83
Привалова О.С., Стахова Л.Л. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ МОВЛЕННЕВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	87
Соколова Г.Б., Бойко А. КОРЕКЦІЯ ДИСПРАКСІЇ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ	91
Соколова Г. Б., Козій К. О. МОНТЕССОРІ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	96
Соколова Г.Б., Никифорова Ю.С. ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	100
Соколова Г.Б., Пенковська А.В. ЦИФРОВА СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА В УМОВАХ ГЕЙМІФІКАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	105
Соколова Г.Б., Чередник К.С. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ	109
Форостян О.І., Анкудінова В. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ	112
Форостян О. І., Артишева К. О. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ У ДІТЕЙ ІЗ АУТИЗМОМ	115
Форостян О.І., Афтанас М.Є. ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО МАСАЖУ У КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	119
Форостян О. І., Варга В.-Д.М. КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗНМ	122
Форостян О.І., Гаркава М.М. РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОГО ДИХАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ	124
Форостян О.І., Ковалів Р. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ МОВЛЕНЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	128
Форостян О.І., Москаль Д. КОРЕКЦІЯ ДІСГРАФІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	130
Форостян О.І., Стоколос А. КОРЕКЦІЯ ДИСЛЕКСІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	133
Форостян О.І., Тарнавська А.Ф. ВПЛИВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК ЛЕКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	136
Форостян О. І., Фертіченко Н. РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	140

Подальші дослідження передбачають розробку уніфікованих діагностичних інструментів які враховуватимуть індивідуальні особливості кожної дитини та апробація їх в логопедичній практиці.

Список використаних джерел:

- 1.Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти / За заг. ред. Бойчука Ю. Д. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. – 376 с.
- 2.Белякова О. І. Діагностика мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку. – Харків : Основа, 2019. – 144 с.
- 3.Гаврилова Н.С. Методика корекції порушень артикуляційної моторики кінестетичного типу // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) збірник наукових праць: Вип. 10. / за ред. В.М. Синьова, О.В.Гаврилова. Кам'янець-Подільський, 2017. С. 43-55.
- 4.Линдіна Є. Ю., Ревуцька О. В. Технології логопедичного обстеження. Бердянськ: БДПУ, 2018. 238 с.
5. Логопедія :підручник / за ред. М. К. Шеремет. – 4-е вид., перероб. і допов. – К. : Слово, 2017. – 856 с.

Начинова О.В., Георгієва В.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ НА ПОЧАТКОВІЙ ЛАНЦІ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Численні дослідження науковців, дані практиків свідчать, що кількість дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) має тенденцію до зростання. Суспільна тривожність, воєнне положення, необхідність перебування в бомбосховище, обмеженість спілкування в наслідку карантинів та дистанційної освіти негативно впливають на всі сторони мовленнєвого розвитку дитини. Відхилення чи порушення в мовленнєвому розвитку дошкільника створюють передумову шкільної неготовності, є підґрунтям академічної неуспішності майбутнього школяра.

На думку Н.Чередниченко, «Проблема навчання та виховання дітей із мовленнєвими вадами є досить складною загально педагогічною, психологічною та логопедичною. Її актуальність визначається тим фактором, що кількість школярів, які мають труднощі в опануванні шкільними знаннями, уміннями та навичками у зв'язку з системними порушеннями мовлення, збільшується з кожним роком, про що свідчать численні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених» [4, с. 9].

Мовлення є одним із найбільш потужних факторів і стимулів розвитку особистості дитини, оскільки служить для неї засобом пізнання навколишнього світу. Оволодіння освітніми стандартами молодшими школярами із недорозвитком мовлення – головна умова і засіб їхнього мовленнєвого розвитку та інтелектуального зростання. Провідними

предметами в початковій школі є українська мова та читання, рівень оволодіння якими залежить від мовленнєвого розвитку дитини.

З огляду на вік першокласників, в організації корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають порушення мовленнєвого розвитку, значна роль належить грі. Саме цілеспрямована ігрова діяльність повинна посісти провідне місце в логопедичній роботі з молодшими школярами на початковій ланці освіти. Забезпеченість якісним корекційно-логопедичним супроводом дітей із ЗНМ буде тим фактором, який сприяє не лише належному рівню формування мовленнєвої компетенції, але й опануванню освітніх стандартів.

Метою статті є: на основі аналізу даних літератури схарактеризувати можливості гри в корекції мовлення дітей-логопатів молодшого шкільного віку та виокремити деякі засоби впливу.

Виклад основного матеріалу. У корекційній роботі з дітьми-логопатами використовуються різні види ігор: дидактичні, рухливі, сюжетно-рольові, ігри-драматизації тощо. Вони є різноманітними за змістом і способом організації, правилами, характером впливу на дитину, за видами предметів, які використовуються, походженням та інше. Звичайно, вся корекційна діяльність не забезпечується лише ігровими методами. Логопед, враховуючи конкретні умови роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями (рівень їх розвитку, ставлення до занять, стомлюваність тощо), вирішує, коли і як використовувати гру в поєднанні з іншими загально дидактичними методами [2].

За даними багатьох досліджень, у методико-педагогічній практиці існує значна кількість засобів розвитку мовлення дітей із ЗНМ.

Незважаючи на численність експериментальних, емпіричних і теоретичних досліджень, проблема використання гри як невід'ємної складової корекційно-розвивальної роботи з дітьми-логопатами в ході формування освітніх компетентностей залишається недостатньо розробленою.

Сучасні психологи та педагоги розглядають гру як форму діяльності людини, що полягає в моделюванні іншого виду діяльності із певною метою (зокрема, навчальною). Ігрова діяльність відрізняється від навчальної тим, що не ставить перед собою практичної мети, а від мистецької – тим, що не створює художніх цінностей, але може використовувати їхні елементи чи бути їхньою складовою [3]. Психологами доведено, що в діяльнісному процесі гри задовольняється потреба і бажання дитини в активності, у зв'язку з цим виробляється здатність зосереджуватися на конкретному предметі, працювати вдумливо; «автоматично» розвиваються різні психічні процеси та бажання, наприклад, пізнання і навчання [1, с. 4].

Щодо ролі гри з метою навчання основних розділів програми рідної мови, то в її процесі дитині постійно доводиться коментувати свої дії (навіть, якщо вона грається наодинці), розігрувати діалоги між героями та всіма учасниками гри. У компанії під час гри відбувається розвиток комунікативних навичок: дітям необхідно розподілити ролі, визначити предмети та іграшки, що підходять для ігрових дій, домовлятися про правила гри, висловлювати власні ідеї, підтримувати безпосередній контакт. При цьому молодші школярі

вчатися не тільки домовлятися, але й дотримуватися прийнятих правил та слідувати за їх дотриманням з боку інших .

Отже, досить часто гра виступає не лише засобом повідомлення дітям нових знань, але й розвитку мислення, а також особливо складних процесів мовлення. Оскільки процес навчання (корекційно-розвивальна робота) дітей із мовленнєвими порушеннями повинен давати якомога більше позитивних емоцій, то найкраще цій умові відповідає саме гра.

Одним із провідних напрямків оволодіння дітьми-логопатами мовою є система мовленнєвого розвитку, яка складається із формування вимови, становлення словникового запасу та граматичної будови. Кожен із перелічених етапів дуже актуальний. Разом із тим, робота над розвитком лексичної сторони мовлення справедливо є однією із найважливіших, оскільки діти в процесі засвоєння словника оволодівають системою лексичних понять, що, в свою чергу, має значно покращити їхній мовленнєвий та інтелектуальний рівень, розвинути комунікативні навички. Робота по засвоєнню словника спрямована на розробку корекційних завдань по формуванню лексичного запасу.

Наведемо кілька прикладів ігрових сюжетних вправ початкового етапу.

Тема 1. «Осінні забави». Педагог-логопед проводить бесіду за опорними запитаннями: Яка зараз пора року?; У які ігри ви любите грати восени?; З якими іграшками?; Чи можна іграшки зробити власноруч?; З яких природних матеріалів можна зробити іграшки?; Хто може нам у цьому допомогти?; Опишіть іграшку, яку ви хотіли б зробити самостійно (наприклад, із каштанів). За допомогою цих запитань перевіряються нові знання, стимулюється розвиток зв'язного мовлення.

Для засвоєння системних відношень у лексиці проводяться такі ігри:

2. Дидактична гра «Хто більше назве слів?». Діти називають предмети, які вони знають: посуд, пори року, дерева, квіти, кольори тощо. Ця гра сприяє усвідомленню співвідношення родових та видових понять.

3. Дидактична гра «Хто більше назве дій?»

Що робить кішка? (Полює, спить, мурчить, нявчить);

Що робить собака? (Бігає, гавкає, стереже господарство).

Під час проведення гри доцільно використовувати відповідні малюнки.

4. Дидактична гра «Який, яка, які?» Мета: вчити характеризувати предмети, явища, істоти за характерними ознаками (добір прикметників до іменників). Хліб? (який?) білий і чорний, черствий і свіжий.

Квіти (які) – лугові, лісові, садові, польові, кімнатні.

Дерева (які) – фруктові, дикорослі.

Щітка (яка) – зубна, для одягу, для взуття.

Одяг (який) – святковий, робочий, літній, зимовий, спортивний.

5. Дидактична гра «Скажи одним словом» (на усвідомлення співвідношення родових та видових понять, розвиток навичок узагальнення.

Огірок, помідор, капуста – овочі.

Вишня, слива, абрикоса – фрукти.

Кішка, собака, коза – свійські тварини.

6. Дидактична гра «Скажи, як?» (добір прикметників до дієслів).

Дівчина читає (як?) повільно. Діти граються (як?) дружно.

Дівчата співають (як?) голосно.

Отже, своєчасне виявлення порушень з боку лексичної сторони мовлення та організація систематичної корекційної роботи з використанням на логопедичних заняттях різноманітних дидактичних ігор сприяє розвитку словникового запасу та комунікативних здібностей учнів-логопатів у навчально-освітньому просторі.

Висновки. Загальний недорозвиток мовлення значно ускладнює формування освітніх компетентностей учнів початкової школи, особливо негативно впливає на опанування рідною мовою та читанням. Теоретичний аналіз показав, що гра як метод і засіб корекції та розвитку за своєю структурою найповніше відповідає індивідуальним потребам та віковим можливостям молодших школярів. Завдяки своїй дієвості гра збагачує і розвиває кількісний і якісний лексичний склад, формує уявлення про слово, здійснює актуалізацію словника, навчає дітей точному вживанню слів у мовленні, розвиває лексичну системність тощо. Корекційно-розвивальна робота в ігровій формі дає змогу організувати багаторазове повторення при виправленні мовленнєвих порушень.

Список використаних джерел:

1. Демурова М., Назаревич В. Емоційно-психологічна реабілітація молоді з особливими потребами в процесі ігрової діяльності. Наука, освіта, суспільство очима молодих [Текст] : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. студ. та молодих науковців, м. Рівне 13-14 трав. 2009 р. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; [відп. за вип. І. С. Войтович]. Рівне : [РДГУ], 2009. С. 120.
2. Зеленська Л., Анікушина Ю., Архипова Н., Єнжієвська В. Іграшковий дивокрай бережи, люби, пізнай. Палітра педагога. 2009. №6. С. 16-19.
3. Рібцун Ю. Ігрові прийоми з розвитку лексико-граматично складової мовлення дітей з порушеннями мовлення. Початкова школа. 2010. №12. С. 52-55.
4. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ). Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 208 с.

Начинова О.В., Поплімах Ю.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Затримка мовленнєвого розвитку (ЗМР) – це варіант дизонтогенезу, за якого темпи формування рецептивної та експресивної мовленнєвої системи відстають від вікової норми за збереженого

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт